תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר זרעים

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי מעשרות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי מעשרות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-מעשרות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ה 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ד 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ב 8
הלכה ד 8
פרק ד 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 10
פרק ה 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה ג 12

פרק א

הלכה א

ר' חיננא בשם ר' חסדא אף בהקדש כן. — פי' שאם פדה שיבלין אין תרומתו תרומה וע' בסופ"א דפיאה ועו"ש בפ"ד מ"ה דמבואר דבזה חייב במעשרות וצ"ל לר' חסדא דמיירי שם בהקדיש קרקע עם התבואה שעליה ופדה ג"כ הקרקע עם התבואה.

יצא לקט שידך וידו שוין בו כו'. — צ"ל: יצא הבקר שידך וידו שוין בו (וכ"ה למטה בעמוד ד' וגם בחלה פ"א ה"ג) א"ר יוחנן חבורה היה מקשה (ומה דאיתא בינתיים "היא לקט היא שכחה היא פיאה היא הבקר" מיותר ונשתרבב כאן מחלה שם) הרי הקדש הרי ידך וידו שוין (פי' שאסור בהנאה לכל אדם) כמי שאין ידך וידו שוין (פי' וחייב במעשרות כמבואר למטה) כו' כי נן קיימין בשהבקיר שיבלין וחזר וזכה בהן הקדיש שיבלין וחזר ופדה אותן בהפקר פטור בהקדש חייב (פי' והיינו דלא כרב חסדא).

[השלמות: **בשהבקיר שיבלין כו'**. — צ"ל: בשהבקיר שיבלין וחזר וזכה בהן הקדיש **שיבלין וחזר ופדן** בהפקר כו'.]

ר' חייא בר אדא בעא קומי ר' יוחנן כו'. —צ"ל: ר' חייא בר אבא בעא קומי ר' יוחנן (ע' מ"ש בפיאה פ"ז ה"ח, עמ' 30).

הלכה ב

דלעת שניקרה בבית אביה כל אותה הגומא אסורה (פי' שדרך הדלעת להתפשט ובענפיה גדילין הרבה דילועין ואם נקר הנחש אפי' דלעת אחת המחוברת לענף אחד היוצא משרשה הרי כל הדילועין המחוברין לכל הענפים היוצאין משרש זה אסורין מפני שארס הנחש עובר עם יסוד המים מדלעת זו דרך הענפים והשרש ומתפשט בשאר הדילועין המחוברין בשרש זה כמו שהארס מתפשט בדם של דג חי מראשו לסופו כמבואר בתרומות פ"ח ה"ז) אף במכבדות תמרה כן? (פי' אם נקר הנחש בתמרה אחת שבמכבדת המחוברת בעץ התמר אם כל התמרים שבכל המכבדות המחוברות בעץ זה אסורות או לא?) כו' לכן צריכה בשניקרו כולן (פי' דהתם דאמר כל הדקל אסור מיירי בשניקרו כל התמרים שבו אלא שאינו ידוע מי ניקרן נחש או צפור ולכך כולן אסורין מספק אבל אם נחש נקר רק תמרה אחת בלבד לא תיפשוט מהתם דאפשר דשאר התמרות מותרות).

ר' יודה בר פזי בשם ריב"ל משיכניסו מחצה. — פי' דמיסון בלשון יונית ענייננו מחצה או באמצע כמו שתראה בערך מס ב' (ובזה אין צורך להגהת שנות אליהו ע"ש) וע' מ"ש בכלאים פ"ג ה"א (עם' 48).

תני ר' חיננא בר פפא חרובין שילשולן הוא חנטן. — כל המאמר הזה אינו שייך כאן ונשתרבב משביעית פ"ד ה"י.

הלכה ג

חזקיה אמר בשדה של קישואין ושל דילועין היא מתניתא כו'. — צ"ל: חזקיה אמר בשדה של ירק עצמו היא מתניתא א"ר זעירא אפי' תימר בשדה של קישואין ושל דילועין עוד הוא יש לו גבול כעובי שלש פתילות.

מאן דאמר קטנים במחלוקת מ"ד תפוחי מילה מילה ד"ה. — גירסת הגר"א: "מ"ד תפוחים סתם במחלוקת מ"ד תפוחי מילה מילה ד"ה" (וביאור זה דיש מ"ד דמשנתנו המחייבת תפוחים גדולים וקטנים ואף ר"ש מודה בזה שאינו חולק אלא באתרוגים מיירי בתפוחים סתם ודלא כנהוראי בר שיניא משמו של ר"ש אלא כחכמים דפליגי על נהוראי וסברי דר"ש מודה בתפוחים דחייבין גדולים וקטנים ויש מ"ד דמשנתנו מיירי בתפוחי מילה מילה ואתיא אפי' כנהוראי בר שיניא).

א"ר יוחנן ירדו לכאן נתחייבו עלו כבר נפטרו. — צ"ל: ירדו לכאן (פי' לטבריא שהיא מקומו של ר' יוחנן ע' רפ"ט דשביעית וטבריא היא בעמק כדתנן בשביעית פ"ט מ"ב לכך אמר בה לשון ירידה ושם בטבריא לא סבר כר' יוסי) נתחייבו עלו לתמן (פי' לציפורי היושבת בהר ע' בבלי מגילה ו' א') נפטרו.

הלכה ד

פיקס ושילק ברשות ההקדש ופדיו אגדו צינוק גדול כו'. — צ"ל: פיקס ושילק ברשות ההקדש ופדיו פטור אגדו צינוק (פי' אגודה) גדול לשדה והוא עתיד לאוגדו צינוק קטן לשוק (פי' שסופו להתיר אגודה גדולה זו בשדה ולעשות ממנה הרבה אגודות קטנות כדי להביאן לשוק) נטבל (ע' תוספתא פ"א ויש שם ט"ס) ר' עזרא בעי אדיין לא נגמרה מלאכת השדה ואת אמר הכין אלא כיני אגדו צינוק גדול בשדה והוא עתיד לאוגדו צינוק קטן בשוק (פי' שלאחר שיביא האגודה הגדולה לשוק יתירנה ויעשה ממנה הרבה אגודות קטנות ומ"מ מלאכת השדה כבר נגמרה בשדה) נטבל.

מאימתי הוא תורם את הגורן משתיעקר האלה (פי' האלה היא כמו קנה עב או רחת שזורין בה את התבואה וכל זמן שלא עמד הכרי עדיין עומדת בו האלה וכשגומר דרכו לעוקרה מן הכרי ע' שבת פ"ו ה"ד וב"מ פ"ט ה"ה).

א"ר יוסי ב"ר בון כאן היד שולטת כו'. — בשבת פ"ג (דף ו' ב') הנוסח ר' יוסי סתם וכן עיקר מדהקדימו לר' יונה ור' יוסי סתם הוא בר מחלוקתו אבל ר"י ב"ר בון היה דור ג' אחריו.

הלכה ה

לא מסתברא באילין פצולי אילין הוה עובדא. — צ"ל: באילין פצוליא הוה עובדא (פי' פצעילי תמרה, ע' בבלי ביצה מ' סוע"א).

פרק ב

הלכה א

נהגין הוינן יהבין אילין לאילין בחקלא. — פי' ואי מתניתין כר"מ לא היו בית ר' ינאי עושין כיחיד.

אם במקום שרוב מכניסין לבתים בדא דתנינן טלו והכניסו כו'. — צ"ל: בדא תנינן טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהן עראי (פי' סמיך אסיפא דתנן לפיכך אם הכניסו לבתיהן אינן מתקנין אלא דמאי. ומאחר שרוב מכניסין לבתים ודאי שאינו מעושר הוא ויתקן ודאי) מכיון שאמר טול והכניס כמי שאמר לו הכנסתים לביתי ועישרתים על ידיך (כ"ה גירסת הגר"א) במקום שרוב מכניסין לשוק נאמן לומר לו לא עישרתי (פי' וצריך לעשר ודאי) ואינו נאמן לומר לו לתוך ביתי אני מכניסן (פי' לפיכך אם נתן לו תאנים והכניסן לביתו אינו מעשרן אלא דמאי) נתן לו כו' (ונוסח שלפנינו אינו מובן דפשוט שאין ע"ה נאמן לומר עישרתי ולא האמינו אלא בשבת כרפ"ד דדמאי).

הלכה ב

אדם מגלגל בלינה כו'. — פי' אין אדם מדקדק בלינת לילה אחד ולן הוא לפעמים אפי' במקום שאינו רצוי לו כ"כ משא"כ בשביתה שדרכו לחפש לו מקום טוב ומוכשר והוא מבאר והולך: בכ"מ אדם לן כו' (וכעין זה בשביעית פ"ח ה"ה [ל"ח רע"ב] אדם מגלגל ברחיצה, עוד בב"מ פ"ט ה"ו [י"ב א'] הקב"ה מגלגל עם רשיעייא).

אלא ר' יהושע דלווייתיה שכיחא ליה. — פי' שר' יהושע איש מסויים הוא, ורבים מלוין אותו כשיוצא לדרך לכן צריך הוא למצוא מקום טוב ומרווח אף ללינת לילה או שנותנין לו בכ"מ שלן מקום טוב ומרווח והוי כקבע ודינו כמקום שביתה.

הלכה ג

אם בזתים על השמן וענבים על היין ד"ה מותר. — צ"ל: אם בזתים ועתיד לעשותן שמן וענבים ועתיד לעשותן יין ד"ה מותר (כ"ה בתוספתא פ"ב).

ונמלך להניחן כמות שהן ועבר והפריש כו'. — צ"ל: ונמלך להניחן כמות שהן והפריש אין תימר למפרע נטבלו (פי' דודאי כשנמלך שלא לדורסן ושלא לדושן כבר נגמרה מלאכתן אלא שאם נאמר דגמר מלאכה היא למפרע) תרומה שהיא טובלת (פי' ואין

שייך לשאול אם ראשון טובל) אין תימר מיכן ולבא (פי' שאינו נקרא גמר מלאכה אלא משעה שנמלך) ראשון הוא שהוא טובל (פי' בזה יש ספק אם ראשון טובל).
[השלמות: **לא בלוקט ונותן לו אף הכא בלוקט ונותן לו דו כו' וורדייה.** — : נותן לו דו א"ל אין את עליל את מקלקל וורדיה אף הכא בלוקט ונותן לו.]

הלכה ד

אדם שהוא אוכל במחובר אינו דין שיאכל בתלוש ת"ל כו'. — צ"ל: אינו דין שיאכל בתלוש אי מה כאן בלא תחסום אף כאן בלא תחסום ת"ל לא תחסום כו' אינו דין שיאכל במחובר תלמוד לומר כו' (ומה שבינתיים שייך למעלה).
תני מערים אדם על פועליו להיות אוכלין תשע כו'. — צ"ל: תני מתנה אדם על פועליו להיות אוכלין אחת וקוצין תשע פי' שלא יאכלו אלא תאנה אחת לתשע שיקצצו בעד בעל הבית ופי' קוצין כמו בשביעית פ"ח מ"ו תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה) אית תניי תני קוצין תשע ואוכלין אחת ניחא אוכלין אחת וקוצין תשע (פי' דקמ"ל דאפי' באוכל קודם שהתחיל במלאכה פטור מן המעשר וכדאיתא לעיל אוכל פועל אשכול ראשון והוא בלא התנה והכא אמר דאף בהתנה מותר) קוצין תשע ואוכלין אחת כו'.

פרק ג

הלכה א

העבירן בזו שבמגדלא לאוכלן בזו שבטבריא מכיון שהעבירן דרך היתר מותר. — פי' שמותר הוא לאכול ארעי בחצר שבמגדלא וכן בדרכו לטבריא עד שיביאן לחצר שבטבריא.
אלא משום הבקר שכן אם הכניסו לבית פטור דתני מצא כלכלה כו'. — צ"ל: שכן אפי' הכניסו לבית פטור תני מצא כלכלה כו' עד היכן עד כדי שיכול לתרום מן המובחר (פי' כל זמן שלא נתקלקלו הפירות ועדיין ראויין לאכילה הבעלים מצפין להן) לא היה יכול לתרום מן המובחר עושה אותם כו' (ע' בכורים פ"ג ה"ג).
ונמצאת תרומה גדולה טבולה לתרומת מעשר א"ר מתנייה בקורא שם על מעשרותיו. — פי' אם ירצה לתקן התרומה גדולה שהפריש (אם הוא מהמכניסין לשוק שכבר נפרשה תרומה גדולה) יאמר אחד מעשרה שיש בתרומה גדולה יהיה מעשר ראשון וא' לעשרה מהנשאר יהיה מע"ש ומחולל על המעות וא' מעשרה מהמעשר הראשון יהיה תרומת מעשר.

הלכה ב

ר' לעזר ב"ר שמעון הוה אכיל בשוקא חמתיה ר"ט א"ל בשוקא את אכיל ובטל גרמיה. — ברא"ש סוף פ"א דקידושין בשם ר"ח העתיק "חמתיה ר' מאיר א"ל אין שבח לתלמיד לאכול בשוק ובלבד משל גרמיה" וגירסא נכונה היא מלבד בסוף המאמר "ובלבד משל גרמיה" יותר מחוור הוא נוסח שלנו "ובטל גרמיה", וע' יוחסין מאמר א' אצל ר' יהודה הנשיא שכתב בשם ירושלמי ר"ש בר רבי הוה אכיל בשוק חזייה ר"מ א"ל אין שבח לת"ח לעשות כן וכ"ה באור זרוע סנהדרין סימן כ"ב.

הלכה ד

ר' לעזר בר"ש אזל לגביה ר"ש בי ר' יוסי בר לקוניא חמוי הוה מזג ליה כו'. — חסר כאן וצ"ל כמו שהוא בפסיקתא דר"כ פרשת בשלח: ראבר"ש אזל לגביה ר"ש בן יוסי בן לקיניא חמוי ונכיס ליה חד תורא ואפא ליה חדא אצוותא דפיתא ופתח ליה חד כובא דחמר והוה מזיג ליה כו' ולא בכריסי שהיא רחבה[1] ר"א בר"ש איתמני ארכיליפורין (פי' שר על התופסים את הגנבים) קטיל בני נשא דחייבין קטיל והוה ר' יהושע בן קרחה צווח ליה כו'.

מה דמי ליה היה עומד בראש התאינה כו'. — המלות "מה דמי ליה" יש למחוק והא דהיה עומד בראש התאינה כו' מילתא באפי נפשה היא.

או ר' טרפון עבד עוקצת האוכל מתחילתו. — ע' מ"ש ע"ז בתרומות פ"ח ה"ד (עם' 94).

תני זרע רובה חייב כו'. — העיקר כגירסת הראב"ד. בפ"ד הי"ד ממעשר וכן בשנות אליהו כאן (דנטיעה אינה מבטלת מתורת חצר כדמוכח בעירובין בבלי כ"ג ב') אלא שגירסתן בסיומא: "הדא ילפא מן ההיא שאם זרע רובה פטורה והיא שתהא נעדרת" אינו מובן דאיך אנו למידין מההיא דר' נחמיה בזרע רובה שתהא צריכה להיות נעדרת דאם היא נעדרת בזה בלבד סגי והיא כגינה לר' נחמיה, לכך נ"ל להגיה "הדא ילפא מן ההיא שאם נטע רובה חייבת והיא שלא תהא נעדרת" וביאור זה שדרך לעדור סביב נטיעות ואם נעדרה רוב החצר מחמת הנסיעות הרי עדידה זו מבטלתה מתורת חצר כאלו לא היתה נטועה ואע"פ שרובה נטוע.

[1] וע' בזהר חדש נח במדרש הנעלם עה"פ ויחל נח "ראבר"ש אזל למחמי לר' יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא חמוי יהב ליה למיכל ענלא תליתאה רכיכא פתח ליה חד כוס דחמרא חמוי מזיג והיא שתי מזיג והוא שתי א"ל אפשר דשמעת מאבוך כמה הוא שיעורו של כוס א"ל כמות שהוא אחת בחמין אחת בצונן אבל לא שיערו רבנן בכוסך דהוא זעירא ובחמרך דהוא טבא ובמעוי דהוא רחבה". וכפי שאנו רואים תפס כאן הזהר את החבל בשני ראשיו כי סיפר המעשה בראבר"ש כירושלמי כאן (ודלא כבבלי פסחים שסיפרו אותו מעשה בר' ישמעאל בר' יוסי) ועשה את ר' יוסי בן ר"ש בן לקוניא לחמיו של ר"א בר"ש כשיטת בבלי ב"מ (פ"ה א') ע"ש ודלא כירושלמי ומדרשות שחמיו של ר' אלעזר בר"ש הוא ר"ש בן יוסי בן לקוניא וכן עיקר.

היתה ניטלת בדוקני. — במעריך ערך דוקני פירש שהוא כמו "דו קני" דהיינו ב' קנים מחוברים זה לזה ולפ"ז נראה דמיבעי ליה אם נטל אחת ביד ואחת בדוקני אם שתיהן מצטרפות.

מתניתא דב"ש אומרין הכל כלפנים תני החזיר את הנוף מבפנים כו'. —יש להפך הגירסא ותחלה צ"ל: תני החזיר את הנוף מבפנים כאילו לפנים (פי' שאין למע"ש שלו פדיון) מתניתא דב"ש דב"ש אומרים (מע"ש פ"ג מ"ז) יעלה ויאכל בירושלים (פי' דפירות שלא נגמרו מלאכתן שעברו בירושלים ויצאו אינו יכול לפדותן) ואית תניי תני כב"ש (פי' בתמיה כן הגיה בניר וביתר תיקון ממני).

פרק ד

הלכה א

בלא כך אינן מחוסרין מלאכה ע"י האור. — פי' שאין ההבהוב אלא משהו ועדיין לא נתבשל כל צורכו.

ע"ד דרשב"ל נטבל זו תורה וזו אינו תורה הכניסו לחצר בית שמירה כו'. — צ"ל: זו תורה וזו אינה תורה על דעתיה דר' יוחנן נטבל זו אינה תורה וזו אינה תורה. הכניסו לחצר בית שמירה פדיו ושלקו ד"ה לא נטבל הקדישו וצימקו ופדייו מהו אין תימר הצימוק (פי' צימוק ע"י האור) טובל הצימוק פוטר ואין תימר אין הצימוק טובל אין הצימוק פוטר ר' ירמיה בעי טיגנו בשדה כו' אילו אפשר דלא מיתן גביה משח בעי הוה (פי' שאם היה אפשר לטגנו בלי שמן לא היה רצונו לטגנו כך ועיקר טיגונו הוא בשביל השמן לפיכך אפשר שאין טיגון בשמן טובל כאור לבד).

הלכה ב

עד שיפתח לשוק כו'. — צ"ל: עד שיחפה לשוק ודכוותה אין מעשיו של קטן מתקיימין עד שיחפה ויוליך לשוק.

דבי ר' ינאי אמרי אפי' נצרה. — נראה דנצרה היא מין פרי שאינו חשוב.

הלכה ג

ורב תחליפא בר אימי הוון יתיבין קומי ר' לעזר א"ר יונה אין כולהון כו'. —צ"ל: הוון יתבין קומי ר' לעזר והוויין ליה (פי' הראו לו לר' לעזר איך מנפיח על יד על יד) עד קשרי אצבעותיו (ע' בבלי ביצה י"ד א') והוון סבין מיניה (פי' דהונא בר חיננא ור' תחליפא בר אמי היו גדולים בזקנה יותר מר' לעזר לכן לא רצה ר' לעזר לומר להם בפירוש שטעו) והפך אפוי לכותלא (פי' כדי שיבינו שדבריהם אינן נראין בעיניו וכעין זה בבבלי יומא

ע"ג א' דר' אמי ור' אסי אהדרינהו לאפייהו מר' אבהו משום יקרא דבי קיסר) וחוי לון מלא שיעלון (פי' מלא אגרוף כמו מי מדד בשעלו מים בישעי' מ' י"ב וכן מפורש בביצה שם א"ר אלעזר מנפח בידו אחת ובכל כחו, ומה דאיתא כאן בינתיים א"ר יונה אין כולהון בר אימי כו' מיותר והגהה היתה מן הצד מחכם אחד שהיה קשה לו שהרי ר' אמי היה חבירו של ר' לעזר ואיך היה ר' תחליפא בנו קשיש מר' לעזר וע"ז אמר דאמי אבי ר' תחליפא אין זה ר' אמי שהיה חבירו של ר' לעזר, והנה מלבד שהגה"ה זו נשתבשה בלשונה עוד הכניסוה הסופרים בפנים. וכהנה הרבה בירושלמי, ע' מ"ש בפיאה פ"ז ה"ב, עמ' 28).

הלכה ד

כיון שלקט ממנה שתים שלש מודיות כו'. —פי' שתים לר"מ ושלש לחכמים ע' תוספתא שביעית רפ"ב שנחלקו בזה ר"מ וחכמים ובמקום מודיות צ"ל "מורביות" וכמו שהוא הנוסח בשביעית פ"ב ה"ח וכעין זה בתוספתא שם וע' מ"ש בירושלמי שביעית שם (עמ' 64, ושם תפסו שלש כחכמים).

נהגין בביתניין בירקו בהיתר דברי ר' לעזר. — פי' ביתניין הוא שם מקום (ובמע"ש רפ"ד "ופירין בכותניין" יש להגיה "בביתניין") ור' לעזר דהכא הוא ר"א בן שמוע דאלו ר' אליעזר (חבירו של ר' יהושע) כבר אמר במשנה ה' השְּבת מתעשרת זרע וירק וזירים.

א"ר ירמיה עוד היא דר' ליעזר. — פי' ר' לעזר (כצ"ל) דברייתא דלרבנן אפי' ירקו חייב.

רב מפקד לאילין דבי ר' אתי. — כעין זה יש גם בסוכה פ"ד ה"א [נ"ד ב'] וקידושין פ"א ה"ז (ס"א ג') אבל בע"ז פ"ד ה"א (מ"ג רע"ד) הנוסח רב מפקד לבית רב אחא, וכנוסח זה האחרון נ"ל עיקר. ורב אחא זה הוא רב אחא בר דליא שבבבלי סוכה כ"ו א' וגיטין י"ד א' שרב הורה לו ופקד עליו (וראיתי במפתח לר' ניסים גאון ברכות ל"ד ב' שהעתיק הא דירושלמי ע"ז הנ"ל וגורס ג"כ רב אחא) ואין להחליף רב אחא זה עם רבי אחא סתם דירושלמי שהראשון היה בבבל ומתואר ברב כדרך חכמי בבל והיה בזמן רב והשני היה בא"י ומתואר ברבי כדרך חכמי א"י וע' ע"ז שם שמוכח דשנים הם וראה מ"ש בשבת פ"ז ה"ג, וע' בס' דורות הראשונים ח"ב צד צ"ב ובס' משפחות סופרים ערך ר' אבא בר איבו אות י"ז הערה ד' שהחליטו שניהם כי ר' אחי זה הוא התנא ר' אחא בר יאשיה ורב היה המפקד בבית מדרשו אחר פטירתו.

ר' הונא המנונא מפקד לחברייא. — בסוכה שם וכן בקידושין שם איתא "ר' המנונא מפקד לחברייא" ותו לא וכצ"ל כאן אלא שהיה כתוב בשיבוש "ר' הונא מפקד" וחכם אחד תיקן בצדו "המנונא" וסופר שאינו מובהק כתב שניהם יחד וע' ע"ז שם הנוסח "ר'

אמי מפקד לאינשי ביתיה" והיה נראה להגיה גם שם "ר' המנונא" (במקום ר' אמי) אלא שגם במפתח ברכות שם העתיק "ר' אמי".
כל הקליפין גדילות עם הפירי (פי' דאפי' בגמר הפרי אין הקליפה נופלת ממנה) וזה פרי מלמעלן (פי' בקפרס שהיא הקליפה שעל הפרי הקרוי בוטיתא או אביונות כשהפרי נגמר ותלוי מלמעלה על העץ) וקליפין מלמטן (פי' והקפרס דהיינו הקליפה כבר מוטלת למטה על הארץ שדרכה ליפול בעוד שהפרי מחובר באילן ולכך מתיר רב קפרס של ערלה אע"פ ששאר קליפי ערלה אסורות וע' בבלי ברכות ל"ו א' וב').
הצלף בש"א כלאים בכרם ואינו כלאים בזרעים. — ע' מה שהגהנו בענין זה בכלאים סופ"ה (עמ' 53).

פרק ה

הלכה א

מודה ר"ע לחכמים בלפת וצנונות שהן פסידין (פי' זה ששנינו במשנה ב' בעוקר לפת וצנונות מתוך שלו ונוטע לתוך שלו לזרע דחייב אפי' ר"ע מודה בזה מפני שלפת וצנונות שנזרעין לזרע הן מתקשין כעץ ואינן ראויין לאכילה וגם הזרע שיוצא מהן אינו נאכל לכך צריך להפריש מהן תרומה ומעשר טרם שזורען לזרע) וחטין אינן פסידין? (פי' דהא נרקבין בקרקע) חטין יש להן גורן אחרת (פי' דחטין חייבות במעשרות) אילין אין להן גורן אחרת (פי' דזרע לפת וצנונות פטורין ממעשר כדתנן בסוף פרקין).
השולח לחבירו עטנין ושתלין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן כו'. — צ"ל: לא יאכל עד שיעשר ודאי שכן בני אדם חשודין לשלח לחבריהן טבלים בדברים הללו (כן מוכח למטה וכ"ה בתוספתא פ"ג).

הלכה ב

אי דאתיא ר' יונתן ב"ר יוסי בשיטת ר"ע רבו. — צ"ל: אלא אתיא דר' יונתן כו'.
הביאה פחות משליש לפני שביעית נכנסה שביעית אסורה משום ספחין ולא חלה עליה כו'. — צ"ל: אסורה משום ספיחין וחלה עליה קדושת שביעית תלשן כשהן עשבין מותרין משום ספיחין ולא חלה עליהן קדושת שביעית הביאה פחות משליש לפני שמינית ונכנסה שמינית מותרת משום ספיחין ולא חלה עליהן קדושת שביעית תלשן כשהן עשבין אסורין משום ספיחין וחלה עליהן קדושת שביעית כו' הבקר והקדש בסוריא (פי' שזכה מן ההבקר בכל מקום לאחר שהביא שליש וכן כשפדה מן ההקדש בסוריא לאחר שהביא שליש אבל בארץ ישראל אפי' אם פדה תבואה קצורה ה"ז חייב

כדתנן בפיאה פ"א מ"ו ועוי"ל דסוריא קאי אף אהבקר וכשזכה בשדה וגידוליה ובאופן זה בארץ ישראל חייב במעשר כלעיל פ"א ה"א דף מ"ח ע"ד) כו'.
ואף בחלה כן מחלוקת ר"ע וחכמים. — פי' בתבואה שהביאה שליש בחוץ לארץ ועקרה ושתלה בארץ.

הלכה ג

[השלמות: **אפי' מי מלח ניקחין בכסף מעשר** - ע' ב' עירובין כ"ז א'.]
שמואל בר בא אמר והן שגיררו כו'. — צ"ל: שמעון בר בא אמר כו' (ע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ז, עמ' 8).
ודלא כר' יוסי דר"י אמר הוא גיזבר הוא אחר. — לא נודע מקור דברי ר' יוסי איה הם ואולי שצ"ל ודלא כרבי דרבי אמר כו' (והוא בתוספתא תרומות פ"א ובבלי גיטין ל"ח ב' שלרבי הגיזבר עצמו יכול להוציא עבדי הקדש לחירות כשנותנין לו דמיהן כאלו מכרן הגיזבר לאחר וחכמים חולקין עליו וסברי שאין הגיזבר יכול להוציאן לחירות אלא מוכרן לאחר ואחר מוציאן לחירות, וע' רא"פ כאן שכתב דהא דר' יוסי הוא בשקלים ובקשתיו שם ולא מצאתיו).
ר' חנניה חברון דרבנין כו'. —כל מאמר זה עד סוף ההלכה אינו שייך כאן ונשתרבב מחלה פ"א ה"ח ובהגהות הגר"א נדחק כאן לקיים הגירסא וגם הגיה "אפי' יש בכל אחד כשיעור נעשה כדבר שלא" כו' ועם כל זה אינו מחוור.